
Laca

Tijdingen

Driemaandelijks tijdschrift van LACA.
Geschied- en Heemkundige Kring van Laken

Jaargang 8 - Nummer 3 - maart 1997

Laken

Wapen van de Koninklijke
Residentie Laken
Koninklijk Besluit van 20 april 1857

Verantwoordelijke uitgever:
Leon Candau, Rode Kruislaan, 15, 1020 Brussel, tel. 02/268.69.58
Afgiftekantoor : 1020 Brussel 2

TEN GELEIDE

1. - NOG MEER NIEUWS OVER HET LAKENSE PATRIMONIUMBEHOUD

In het dagblad "*La Libre Belgique*" van 26 november 1996 verscheen een summier bericht aangaande de volledige restauratie van de orgels van de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Laken en de mecenasen die tot de bekostiging van de restauratiewerken bijdroegen. In deze rubriek wordt nader ingegaan op dit heuglijke nieuws, na ontvangst van een ruim informatiepakket dat op aanvraag van de redactie door het bestuur van de Koning Boudewijnstichting werd overgemaakt.

In het kader van haar programma "*Bouwkundig Erfgoed*" en van haar medewerking aan de Open Monumentendagen lanceerde de Koning Boudewijnstichting in 1994 een campagne "*Samen voor monumenten zorgen in Brussel*". Hiermee wou zij de restauratieprojecten stimuleren en ondersteunen die gericht zijn op het bouwkundig erfgoed in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze campagne zal gedurende meerdere jaren worden voortgezet.

Welke projecten komen nu in aanmerking ? Alle kleine monumenten of onderdelen van waardevolle gebouwen, zoals straatmeubilair, gevels, voortuinen, fontein, stationnetjes, wachthuisjes, kapellen en ook erfgoed dat onroerend is door bestemming zoals orgels, lambrizeringen, enz..

De kerkfabriek van de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Laken diende een dossier in. Een tijd later besliste een onafhankelijke jury dit dossier, samen met twaalf andere, op een totaal van 55 ingediende projecten, te aanvaarden. Helaas keurde de jury alleen maar de restauratie van het grote orgel goed terwijl de kerkfabriek zowel het grote orgel, als het totaal verwaarloosde kleine koororgel in haar aanvraag opgenomen had. De reden ertoe is duidelijk. Dit kleine orgel werd in 1907 door Salomon Van Bever in perfecte harmonie met het grote orgel gebouwd, zodat de uitvoering mogelijk werd van muziekstukken die voor twee orgels geschreven werden. Het grote orgel werd tussen 1872 en 1874 gebouwd door Pierre Schyven, een Brusselse orgelbouwer. Het werd echter herbouwd in 1911 door Salomon Van Bever, doch door deze transformatie ging het prachtige neogotische orgelbuffet door J. Poelaert ontworpen, te loor. Salomon Van Bever oefende samen met zijn broer het vak van orgelbouwer uit in Laken (1880-1916).

Het historisch en muzikaal belang van deze instrumenten beseffend deed de firma "Jones Lang and Wootton" besluiten een financiële bijdrage te leveren om het totale orgelproject van de Lakense Onze-Lieve-Vrouwekerk uit te voeren. Deze firma was evenwel niet aan haar proefstuk toe. In 1990, ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van haar aanwezigheid in België, werden door haar toedoen alle beelden in het Park van Brussel aan een grondige opknappbeurt onderworpen. In 1993 werd de prachtige Sint-Anna Triptiek van Otto Venius (einde 16de eeuw), die zich in het Elzenveld in Antwerpen bevindt, met forse steun van deze firma gerestaureerd.

Alhoewel beide orgels niet beschermd zijn werden ze echter toch ingeschreven op de lijst van het nationale patrimoniumbehoud. Nadat de toestemming voor uitvoering van de werken door de Dienst voor Monumenten- en Landschapszorg van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op 30 juli 1996 bekrachtigd werd, konden deze reeds in augustus van dat jaar een aanvang nemen. De werken werden toevertrouwd aan de orgelbouwer Etienne De Munck die de moeilijke taak reeds in november beëindigde.

Nu is het wel zo dat het kleine koororgel nog een tweede restauratiefase moet ondergaan opdat het pijpwerk weer net zoals vroeger een onberispelijke klank zou voortbrengen.

Daar zijn dan weer bijkomende fondsen voor nodig.

Er wordt alvast uitgekeken naar het ogenblik waarop de Belgische conservatoria beide orgels in gebruik zullen nemen voor het onderricht van hun leerlingen. Vanaf dat moment kunnen ook onze Nederlandse en Britse burens deze instrumenten door hun vermaarde specialisten laten bespelen en de uitgevoerde concerten op "compact disc" zetten.

De liefhebbers van orgelmuziek zullen opgetogen zijn dit uitgebreide nieuws te vernemen en LACA is eveneens in zijn nopjes vermits voor één keer over de hier besproken kerk goed nieuws te vermelden valt. Wanneer de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Laken in de kijker komt dan gaat het steeds over afgebrokkelde stenen aan de buitengevels, de sleur van het restauratiedossier van het kerkgebouw en de ontzettende kosten die hiermee gepaard zouden gaan. De restauratie van beide orgels is misschien een eerste stap naar de redding van het religieuze complex dat de vermaarde instrumenten binnen zijn muren koestert.

2. - DE NACHTRONDE (EEN AFGESCHAFT GEBRUIK)

Een aandachtig en tevens geïnteresseerd lid van LACA, de heer Hans Bogaerts, stuurde de redactie een merkwaardig document, daterend uit 1925. Hiervoor onze hartelijke dank !

Dit document is namelijk een contract dat jaarlijks vernieuwd kon worden en waarbij de ondertekenaar de nachtelijke controle van zijn woning toevertrouwd aan een daartoe gespecialiseerde firma. Voor de geleverde nachtelijke diensten moest toen een bedrag van 9 F. per maand of 108 F. per jaar neergeteld worden. Misschien hebben oudere Lakenaars nog op zulk een firma beroep gedaan. Zegt de heer Bogaerts : "*Wel curieus, want dit was in 1925, een periode dat er veel meer veiligheid bestond dan nu.*".

Voorwaar een opmerking die tot nadenken stemt.

LA RONDE DE NUIT

Félix DEVAUX

54932 B. V. V.

BRUXELLES, LE 8e 12/25

153-155, RUE ROYALE ET 2 RUE BRIALMONT
BUREAUX OUVERTS JOUR ET NUIT
COMPTE CHÈQUES POSTAUX 432.64

Conformément à une des clauses de votre commande d'abonnement, je vous adresse ci-dessous confirmation comportant double de votre contrat.

Monsieur Theo Bogaerts
Rue Stevens Delannoy 36
Laeken

je
Par la présente, nous charge La Ronde de Nuit
à Bruxelles, de la veille de nuit de mon domicile
avec une entrée
rue Stevens Delannoy n° 36
L'abonnement prend cours le 5 Décembre 1925
pour un terme de cinq années, et je m'engage à payer
nous nous
pour ce service la somme de Neuf francs par mois
Paiement anticipatif : 3 mois ; } Biffer
" " " 6 mois ; } les mentions
" " " 12 mois ; } inutiles

Conditions spéciales stipulées
au verso de votre commande
d'abonnement.

Le présent contrat continue par termes successifs de même durée, s'il n'est pas dénoncé par lettre recommandée trois mois au moins avant l'expiration de la période en cours. Il ne peut être annulé pendant sa durée; en cas de changement de domicile il peut être reporté sur le successeur, sur la maison ou partie de maison dans laquelle l'abonné transfère son domicile, sur un autre établissement occupé par l'abonné ou lui appartenant, dans le rayon de La Ronde de Nuit.

NET.

Tous les autres arrangements convenus par moi sont notés au verso de cette carte. Les stipulations verbales sont sans valeur.

Il est entendu que La Ronde de Nuit s'engage à nous envoyer confirmation comportant double de la présente commande d'abonnement.

Sont seuls valables les paiements contre quittance à la firme de la RONDE DE NUIT et signée FELIX DEVAUX ou ses porteurs de procuration.

Bruxelles, le 5 Décembre 1925
Noms, prénoms, profession : Bogaerts Theo

Signature,
Theo Bogaerts

Ayez l'obligeance, pour toute communication ultérieure, de vous adresser DIRECTEMENT à M. Félix DEVAUX ou à son porteur de procuration, 153-155, rue Royale, et non à l'un ou à l'autre membre du personnel, le cas d'urgence excepté.

Je suis à votre entière disposition et vous prie d'agréer l'expression de mes sentiments distingués.

3. - OPNIEUW BETAALDE LIDGELDEN

Eens te meer hebben heel wat trouwe lezers hun lidgeld opnieuw overgemaakt. Wij danken hen hiervoor van harte. Onze penningmeester, de heer E. Christiaens wenst eveneens zijn erkentelijkheid aan dit dankwoordje toe te voegen omdat tijdige betalingen immers zijn werk vergemakkelijken.

Eveneens uit dankbaarheid vermelden wij ook de namen van al diegenen die een bijkomend bedrag toevoegden aan hun jaarlijks lidgeld.

Bogaerts Hans, Broos Remi, Bruyninx André, De Bast Arthur, De Wilde Stefaan, Declercq Oktaaf, Deget Claude, Degraeve Jean, Dillen Joris, Dillen Martine, Dillen Maggy, Dolle Lucien (Paters Oblaten), Draps Joanna, Hennessy Nic, Horbach Raymond, Junius Hans, Leemans Emile, Lindemans Gertruid, Massart Claude, Michiels R.C., Missant Lionel, Platton Roger, Polspoel, Mev. Rochet, Rombout M.C., Van Capellen, Van de Mert Eddy, Van de Mert Désiré, Van Den Broeck E., Van Hemelryck Hildward, Van Hoof Patrick, Van Nieuwenhuysen Pierre, Vanden Bussche Georges, Vanderkelen Joseph, Verheyleweghen Marcel, Verstraeten Hilde, en Vrancken Fien. Deze steunbijdragen vertegenwoordigen een totaal bedrag van 20.950 F.

L. Candau
Voorzitter

IN MEMORIAM

Mevrouw Jeanne De Deckere - De Kelver

We vroegen aan de Heer De Deckere de toestemming om een kort "*in memoriam*" aan zijn lieve echtgenote gewijd, onder de hiernavolgende vorm te mogen verspreiden in LACA Tijdingen. Niet alleen gaf hij ons zijn akkoord doch meldde ons tevens dat de tekst van het sonnet hem erg ontroerd had.

Ziehier dan enige schamele woorden als troost bedoeld voor de zwaar beproefde familieleden.

Zij betekenen eveneens een blijvende LACA-hulde aan de bescheiden dame die ook voor ons, heemkundigen, heel veel betekende maar ons helaas onverhoeds ontvallen is.

Voor Jeanne ... †

(the day she faded away ...)

*Vanmorgen, slent'rend langs kastanjabomen
Een eenzaam dwar'lend blad met schroom begroet ...
Maar eer de laatste stralen 't park omzomen
Verscheurt een rauw gerucht mijn week gemoed !*

*Zou men in Laken niet het kerstlicht doven ?
De dood stond nooit zo na in 't aangezicht.
In stille eerbied nu de bijstand loven
Die jij, te kort, voor d'heemkring hebt verricht !*

*Er rijzen vragen ... meerd're ijle vragen
Jij, toeverlaat, die slechts de deugd bedreef,
Waarom de leegte na zo'n mooie dagen ?*

*Wat overblijft, die glimlach op je lippen,
Jouw schalksheid, 't enkel briefje dat je schreef
Zal nimmermeer de vriendschaar ontglippen !*

Leon Candau
31.12.1996

HET OPENBAAR VERVOER IN LAKEN

Na de Belgische onafhankelijkheid zou de gemeente Laken vrij snel kennis maken met het openbaar vervoer. Inderdaad, reeds in 1836 ontstond een omnibuslijn die het centrum van Brussel met Laken verbond. De wagens werden door paarden voortgetrokken over het wegdek waarop nog geen sporen aangebracht waren (illustratie 1). Vijf maal per dag reden er omnibussen naar Laken. De ritprijs bedroeg 50 centiemen, een tamelijk hoog bedrag voor die tijd. Deze lijn bleef gedurende vijfendertig jaar bestaan.

In 1871 verleende de gemeente Laken een vergunning aan de maatschappij VAUCAMPS (van Engelse oorsprong) om een omnibuslijn "*op sporen*" uit te baten, nog steeds door paarden voortbewogen, vanaf het Centraal Punt vlakbij het Beursgebouw tot aan de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Laken. Nadien begon deze maatschappij de nodige spoortrajecten uit te bouwen om Laken met het Zuidstation en ook met Anderlecht te verbinden.

De "terminus" (het eindpunt) van de lijn Laken - Zuidstation bevond zich op korte afstand van de trappen naar de hoofdingang van de Onze-Lieve-Vrouwekerk (illustratie 2). Men kan zich heden moeilijk voorstellen dat in die tijd de Maria-Christinastraat praktisch onbebouwd was en in een open vlakte lag. Het traject van deze lijn kruiste de spoorweglijn naar Dendermonde, op een plek die door de volksmond als "*den bariel*" bestempeld werd. Nog te vermelden is, dat er toen aan de Koninginnelaan een loods werd ingericht voor zes rijtuigen en ook voor de stalling van drieënveertig paarden.

Het traject van de lijn Laken - Anderlecht verbond de Onze-Lieve-Vrouwekerk met de "*Place de la Plaine*" (heden : Dapperheidsplein). De gebruikte wagens waren al of niet uitgerust met een bovenverdieping en boden respectievelijk plaats aan 50 of 32 reizigers (illustratie 3). Ze werden door paarden voortgetrokken. Later werden ze vervangen door eenvoudiger types met 26 zitplaatsen, door slechts één enkel paard voortgesleept.

Wegens de talrijke vertragingen, veroorzaakt door het regelmatige sluiten van "*den bariel*" besliste men de "terminus" (het eindpunt) aan de Onze-Lieve-Vrouwekerk naar de "*twee bruggen*" te verleggen, waardoor het oversteken van de spoorweg vermeden werd. Op deze lijn liep om de tien minuten een tram, frequentie die tijdens de spitsuren tot vijf minuten werd opgevoerd. De tarieven werden bepaald door de afgelegde afstand. Zo bedroeg een ritprijs tot aan het Masuiplein 10 centiemen. Voor een rit tot aan het Zuidstation betaalde men 45 centiemen.

In december 1874 werd de naamloze vennootschap "*Les Tramways Bruxellois*" gesticht. Deze maatschappij nam begin 1875 de uitbating over van de hierboven genoemde lijnen, en voegde er nog een derde lijn aan toe : Laken - Slachthuizen van Kuregem.

De datum van 25 maart 1902 betekende een belangrijk keerpunt in de geschiedenis van het openbaar vervoer. De paarden werden toen vervangen door elektrische aandrijving. De elektriciteit werd geleid door bovengrondse kabels. De laatste "*paardentram*" die de gemeente Laken aandeed verdween in juni 1903. De elektrificatie van het net vereiste uiteraard de oprichting van een elektriciteitscentrale. Zij werd gebouwd aan de Jaagpadkaai in Anderlecht (heden : Fernand Demetskaai). Deze centrale bediende drie hulpcentrales waarvan er een aan de Groendreef lag.

Omstreeks de jaarwisseling 1905/1906 werd de "terminus" (het eindpunt) in Laken verlegd van de Onze-Lieve-Vrouwekerk naar het Gemeenteplein (heden : Emile Bockstaelplein). Deze site zou dan ook de draaischijf van het Lakense openbaar vervoer worden (illustratie 4). Nog te vermelden is dat het Emile Bockstaelplein in 1905 aangelegd werd met het oog op de bouw van het nieuwe gemeentehuis tussen 1907 en 1912.

Tijdens de bezetting 1914-1918 zorgde de Brusselse Trammaatschappij voor de verbindingen tussen de "*Meuneries Bruxelloises*", de "*Ricquier Molens*" en de Brusselse opslagplaatsen, teneinde de meelbevoorrading van de bevolking te waarborgen. Zij legde ook een lijn aan, die de Havenlaan verbond met de spoorlijnen langs het Vergotedok, voor de verbetering van het verkeer van diverse goederen.

Tussen de twee wereldoorlogen nam de stadsuitbreiding van Brussel een grote vlucht. Het grondgebied van Laken volgde dezelfde trend en bijgevolg werden er steeds maar meer tramlijnen richting Laken aangelegd. De ritprijs evolueerde intussen ook in hoge mate. Eind 1928 werd de twintigrittenkaart ingevoerd waarvan het tarief voor de tweede klas elf frank en in de eerste klas dertien frank bedroeg. Laten we niet vergeten dat de indeling in klassen tot in 1945 bleef bestaan.

Tijdens de jaren 1933/1934 werden twee nieuwe kantelbruggen gebouwd ter vervanging van de in 1903-1904 aangelegde bruggen over het kanaal van Willebroek. Deze werken leidden tot trajectwijzigingen van de tramlijnen. Zij liepen toen door de Maria-Christinastraat terwijl sommige lijnen voordien de Koninginnelaan volgden.

De Wereldtentoonstelling van 1935 bracht ingrijpende wijzigingen teweeg in het stedelijk weefsel van Laken en bijgevolg ook in het bestaande net van het openbaar vervoer. Een van de voornaamste ingrepen was de aanleg van een verkeerstunnel onder de spoorweg die de Koninginnelaan kruist (illustratie 5). Dit kunstwerk werd ingehuldigd in april 1935. Deze tunnel bevorderde niet alleen de aangroeiende verkeersstroom, maar loste tevens definitief de moeilijkheden op die voortvloeiden uit het oversteken van de spoorweglijn.

Van deze gelegenheid werd gebruik gemaakt om nieuwe verkeersaders aan te leggen. De Eeuwfeestlaan is zonder twijfel de voornaamste. Er werd ondermeer ook een 800 meter lange diepe gracht uitgegraven zodat de trams nu zonder hinder de esplanade voor de Grote Paleizen konden bereiken via de Sint-Lambertuskerk (Heizel). Deze gracht wordt nu nog gebruikt.

Er werden ook verschillende nieuwe tramhaltes aangelegd : "*Astrid*" (Meiseselaan), "*Eeuwfeest*" (Sint-Lambertuskerk), "*Groot Paleis*" en "*Attracties*" (Houba de Strooperlaan).

De frequentie waarmede de trams elkaar opvolgden was opmerkelijk :

- "*Astrid*" en "*Attracties*" : om de 75 seconden
- "*Eeuwfeest*" : om de 31 seconden
- "*Groot Paleis*" : om de 92 seconden.

10 mei 1940 is een sombere datum die diep in het geheugen van de bevolking werd gegrift. Op 17 mei 1940, kort na 14 uur, werden de bruggen van Laken opgeblazen. Tot deze vernielingen werd overgegaan om de vooruitgang van de invallende Duitse troepen af te remmen ... een zeer voorlopige maatregel helaas !

Als gevolg hiervan werd het tramverkeer beperkt tot de oostelijke sector van het kanaal. De "terminus" (het eindpunt) van de lijnen die de verbinding met Laken onderhielden lag op het Liedtsplein, en de reizigers moesten te voet naar Laken gaan. Ze moesten houten noodbruggen oversteken die door de Duitse pioniers werden aangelegd. Vanaf 19 mei 1940 evenwel, was de meest noordelijk gelegen brug aan het Jules De Troozplein weer voorlopig hersteld. De andere brug (d.w.z. deze die ongeveer in het verlengde van de Maria-Christinastraat lag) werd nooit meer wederopgebouwd.

In mei 1944, een maand vóór D-Dag, onderwierp de geallieerde luchtmacht heel West-Europa aan hevige luchtaanvallen. Laken werd door twee belangrijke bombardementen getroffen : 8 mei (Koninginnelaan/ Stefaniastraat) en 11 mei (Vooruitgangstraat/Masuistraat). Afgezien van het aantal burgerslachtoffers en de grote materiële schade veroorzaakten deze bombardementen nieuwe storingen in het net van het openbaar vervoer. Tegen half augustus 1944 werden zij gedeeltelijk weggewerkt. De definitieve herstelling werd in juni 1946 voltooid (Masuistraat).

Onder de verschillende wijzigingen die na de oorlog doorgevoerd werden, onthouden we vooral het instellen van autobuslijnen. Vier lijnen kwamen tot stand : in 1956 **lijn 49** op het traject Laken - Zuidstation; in 1957 werd op **tramlijn 47** een autobus ingezet; hetzelfde jaar nog werd de **lijn 19** in gebruik genomen maar in 1960 reeds afgeschaft; ook in 1960 werd **tram 46** door een autobus vervangen.

De Wereldtentoonstelling van 1958 leidde in Laken niet tot ingrijpende wijzigingen in het net van de Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer van Brussel (M.I.V.B.). Vermits ze op dezelfde site in gebruik werd genomen als die van 1935 kon de eertijds geïnstalleerde infrastructuur zonder meer gebruikt worden. Ter gelegenheid van deze grootscheepse internationale gebeurtenis zette de M.I.V.B. evenwel haar meest recente tramstellen in. De bijzonderste eigenschap die deze voertuigen kenmerkte was dat de wielen ervan voorzien werden van rubberen invoegingen, waardoor het reizigerscomfort aanzienlijk verbeterde. De "*conducteurs*" ondervonden ook een merkelijke verbetering. Voortaan konden zij de rijtuigen bedienen door middel van pedalen, gezeten achter een stuurinrichting. Herinnert U zich nog de mannen die voordien rechtstaande de trams bestuurden en met een zwengel het reostaatsysteem moesten bedienen ?

Het Lakense landschap werd nochtans sterk gewijzigd door de aanleg van een tunnel met dubbele rijstroom, 415m lang, uitgevoerd door de Nationale Maatschappij van de Buurtspoorwegen. Op die manier konden de rijtuigen van deze maatschappij eveneens de site van de Wereldtentoonstelling bereiken. De bouw van het kunstwerk leidde jammer genoeg tot de afbraak van de leuke "*Pont Rustique*", een waar juweel in het openbare park van Laken (illustratie 6). Het valt te betreuren dat er niet aan gedacht werd dit "*merkpunt*" te redden en het naar een andere plaats over te brengen. Dit romantische oord aan de Dikke Linde, massaal omringd door rododendronstruiken was toch het ideale vertrekpunt van een mooie wandeling langsheen de Meiseselaan naar de afspanning "*De Drijpikkel*" en de Nationale Plantentuin in het domein van Bouchout.

Tussen eind 1967 en april 1968 onderging het net een volledige reorganisatie. Slechts drie buslijnen bleven nog de verbinding met Laken onderhouden : **lijn 46** : Emile Bockstaelplein - Veeweide; **lijn 47** Neder-over-Heembeek - Zuidstation via de Antwerpsesteenweg; **lijn 49** : Emile Bockstaelplein - Zuidstation via de Louis Mettwielaan, en zes tramlijnen : **lijn 18** : Heizel - Fort Jaco; **lijn 52** : Meiseselaan - Drogenbos; **lijn 81** : Heizel - Tervuursepoort; **lijn 92** : Meiseselaan - Emile Dancoplaats; **lijn 94** : Jette - Bosvoorde en **lijn 103** : Anderlecht - Oude Afspanningsplein (Dielegem).

Sedert 1968 werden nog andere wijzigingen doorgevoerd. Als voornaamste ingreep vermelden we de totstandkoming, in de loop van de jaren 1982/1985, van de metroverbinding tussen Laken en het stadscentrum enerzijds en de gemeenten Oudergem en Sint-Pieters-Woluwe (Stokkel) anderzijds.

In oktober 1982 bereikte de metrolijn het Emile Bockstaelplein. De verlenging van deze lijn kwam in mei 1985 tot stand. Drie stations werden geopend : **Stuivenberg, Houba - Brugmann**, en **Heizel**. Belangrijke werken zijn momenteel in aanbouw in het station Heizel met het oog op de uitbreiding van de metrolijn tot aan de Modelwijk, het toekomstige station "*Amandelbomen*" aan de Amandelbomenlaan.

Sinds september 1994 werd de oude buurtspoorwegtunnel volledig hersteld en opnieuw in gebruik genomen door de stadstrams **19** en **23**. Dit bracht op die manier een verbinding tot stand met de wijk "*De Wand*" en de toegang tot aan de Heizel voor de bewoners van de naburige gemeenten.

Op dit ogenblik (juni 1996) wordt Laken op volgende wijze door de M.I.V.B. bediend :

Metro

Alhoewel er slechts een enkele directe lijn (1A) bestaat kunnen de meeste belangrijke bestemmingen in Brussel stad en de periferische zones met de metro bereikt worden, mits er overgestapt wordt in de daartoe geëigende stations.

Trams

Er bestaan 7 tramlijnen, als volgt genummerd : **18, 19, 23, 52, 81, 92** en **94**, waarmee de reizigers vanuit Laken o.a. volgende plaatsen kunnen bereiken : Ukkel, Bareel van Sint-Gillis, Vorst, Groot-Bijgaarden, Communicatie Centrum Noord (C.C.N.), Zuidstation, Maarschalk Montgomeryplein en Bosvoorde. Sommige trams hebben hetzelfde eindpunt maar maken gebruik van verschillende trajecten om langs zo veel mogelijke wegen te kunnen rijden.

Autobus

Laken wordt door vier autobuslijnen bediend, als volgt genummerd : **49, 53, 84** en **89**. Met deze lijnen kunnen de reizigers specifieke plaatsen bereiken zoals : het A.Z. hospitaal in Jette, de Modelwijk, het Westland Shopping Center, enz.

* * * * *

Bij de bespreking van het Lakense openbaar vervoer mag men zeker niet nalaten ook de buurtspoorwegen te vermelden. Oorspronkelijk waren zij belast met het goederenvervoer (inlandse produkten). De bedoeling was de transportkosten aanzienlijk te verminderen. Vrij vlug kwam men echter tot het inzicht dat het zinvol was om, ten behoeve van de reizigers, verbindingen veilig te stellen tussen de landelijke zones en de grote steden, terwijl Brussel de draaischijf van dit net zou worden. Laken werd vanaf 1889 met buurtspoorwegen doorkruist. In september van dat jaar werd het traject Humbeek - Laken geopend, waarop de stellen met een stoomlocomotief werden voortgetrokken.

De uitbreiding van deze lijn naar de toenmalige plattelandsgemeenten werd in drie stadia verwezenlijkt : Grimbergen - Meise in september 1893, Meise - Wolvertem in juni 1894 en Wolvertem - Londerzeel in december 1894. In april 1909 werd de stoomaandrijving vervangen door elektrische drijfkracht en in juli 1911 werd een nieuwe lijn richting Wemmel aangelegd.

De buurtspoorweglijnen naar Laken en Brussel Stad mochten op een steeds groeiend reizigerscliënteel rekenen. Studenten maakten van dit vervoermiddel gebruik om naar de school in de Maria-Christinastraat of naar de Rijksnormaalschool in de Karel Bogaerdstraat te gaan. Inwoners van de naburige dorpen kwamen hun boodschappen doen in de Maria-Christinastraat en een groot aantal onder hen maakten van de buurtspoorweg gebruik om naar hun werkplaatsen in Brussel te pendelen. Soms was de "*Boerentram*" (zo werd hij in de volksmond genoemd) het snelste middel om het Charles Rogierplein te bereiken, omdat vanaf 1958 de stellen in "*eigen bedding*" reden onder de viaduct van Koekelberg. Tengevolge echter van de concurrentie met het privévervoer verkleinde het net van de buurtspoorwegen van jaar tot jaar. Langzamerhand werden ook de oude stellen door autobussen vervangen. Vandaag de dag zijn de buurtspoorwegen uit het straatbeeld van Laken verdwenen. Er bestaan vier autobuslijnen die het Emile Bockstaelplein kruisen. Ze hebben als vertrekpunt het Communicatiecentrum Noord (C.C.N.).

Het betreft hier :

- **Lijn G** : Grimbergen - Humbeek
- **Lijn L** : Londerzeel
- **Lijn BW** : Wemmel via de Modelwijk, het A.Z. hospitaal in Jette met uitbreiding naar Zellik
- **Lijn WL** : Wemmel via de Limburg-Stirumlaan met uitbreiding naar de Drijpikkel.

Af en toe hebben wij verwezen naar de tarieven van het openbaar vervoer. Wij willen dit artikel besluiten met de vaststelling dat tussen 1919 en 1995 de ritprijs vijfhonderd maal gestegen is en aldus evolueerde van 10 centiem naar 50 frank.

Geraadpleegde bronnen

- Cosaert, E. en Delmelle, J. *Histoire des transports publics à Bruxelles*. Deel I, *La belle époque*. Brussel, uitgave M.I.V.B., 1976. Heruitgave 1979.
- Delmelle, J. *Histoire des transports publics à Bruxelles*. Deel 2 *L'Age d'Or Brussel*, uitgave M.I.V.B., 1980.
- Decock, P. *Exploitation du réseau de la S.A. "Les Tramways Bruxellois"*. Brussel, uitgave M.I.V.B., 1982.
- Matagne, Ph. en Walraevens, R. *Guide du musée du transport urbain bruxellois*, Brussel, uitgave, M.I.V.B.1992.
- Delmelle, J. *Histoire des tramways vicinaux belges*. Brussel, uitgave Paul Legrain, 1992.
- Neyens, J., Dandois, F. en Schoevaerts, Y. *Les chemins de fer vicinaux dans la province du Brabant (1885-1978)*. Uittreksels.
- Taghon, P. *Mai 1940. La campagne des dix-huit jours*. Brussel, uitgave Duculot, 1989.
- Exposition de Bruxelles 1958. Deel 1 *Organisation et fonctionnement*. Brussel, Ets Généraux d'Imprimerie, 1961.

Illustraties : Verzameling D. Van Kriekinghe.

Dankbetuigingen :

D. Van Kriekinghe dankt hartelijk de heren Pierre Decock, burgerlijk ingenieur en Marcel Albrecht, actief lid van het Brusselse transportmuseum, voor de technische en statistische inlichtingen die zij bezorgden.

D. Van Kriekinghe
G. Vanden Bussche
Vertaling : L. Candau

N.V.D.R.

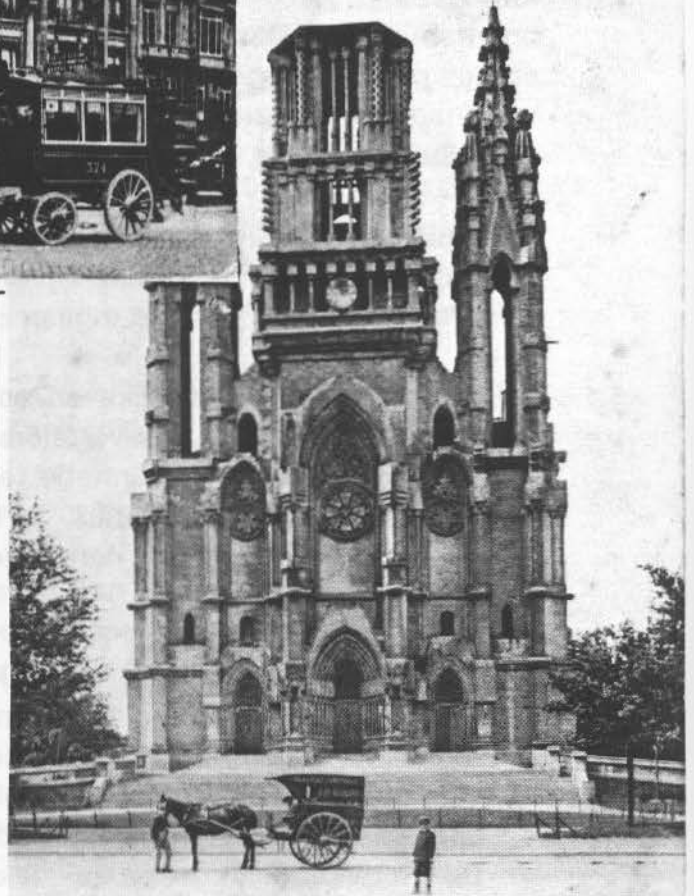
- 1) Huidig artikel is een samenvatting van een boekje door de auteurs in een beperkt aantal verspreid bij enkele vrienden en kennissen. In een volgend artikel zullen zij immers ingaan op anekdotes over de Brusselse trams. (J.D.)
- 2) Vertalen is een moeilijke en soms ondankbare taak. LACA stelt er dan ook prijs op onze betreunde vertalers (vroeger Denise Pulinckx en Jeanne De Kolver - De Deckere) in het zonnetje te zetten en hen publiekelijk te danken voor hun inspanningen en prestaties. In het Italiaans zegt men "*Traduttore traditore*". Maar deze spreuk mag niet gezegd worden van onze huidige "*traduttore*". (J. D.)
- 3) Gustave Abeels (erelid van LACA) De verkeerswegen in en naar Brussel tijdens de 19e en 20ste eeuw, in *Het Gewest Brussel*, p. 240 - 243), vermeldt dat op 5 december 1869 burgemeester Herry, namens de gemeente Laken, een contract sloot met de Belgian Street Railway and Omnibus Company Limited over de exploitatie van de tramlijnen in de gemeente. De verbindingen tussen Laken en Anderlecht via de Antwerpse steenweg en tussen Laken en het Zuidstation via de Vooruitgangstraat kwamen tot stand op 23 maart 1871. (H. V.)

Bruxelles. La Place de la Bourse.

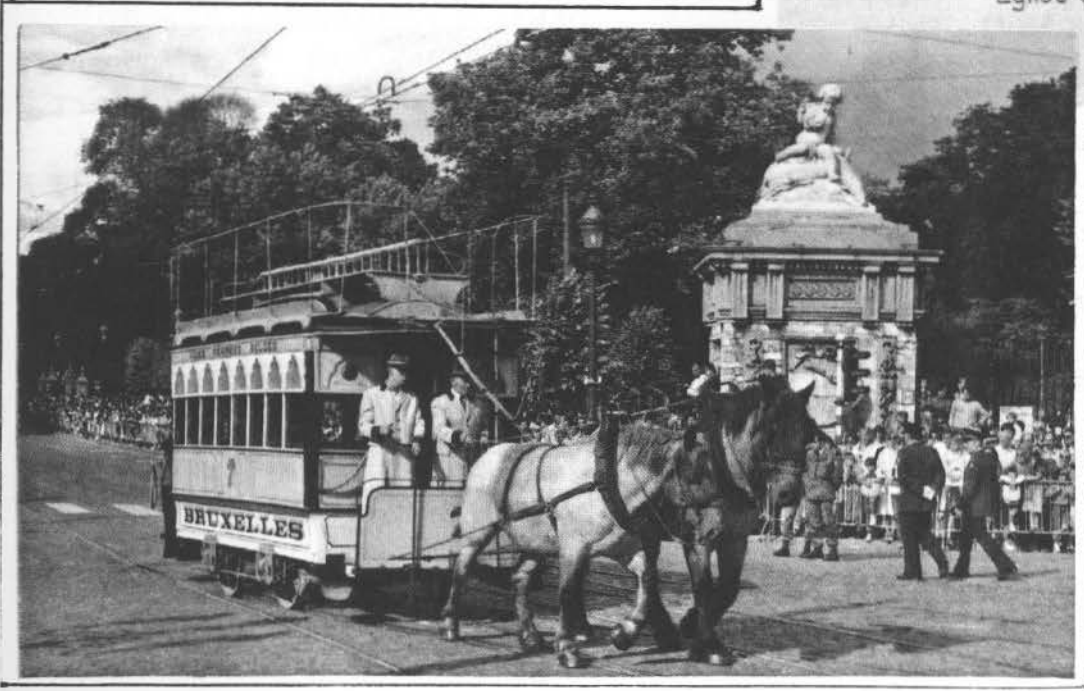
(Illustratie 1)

Église de Laeken.

coll. G. Mertens

(Illustratie 2)

(Illustratie 3)

602. Bruxelles-Laeken
La Place et la Maison Communale

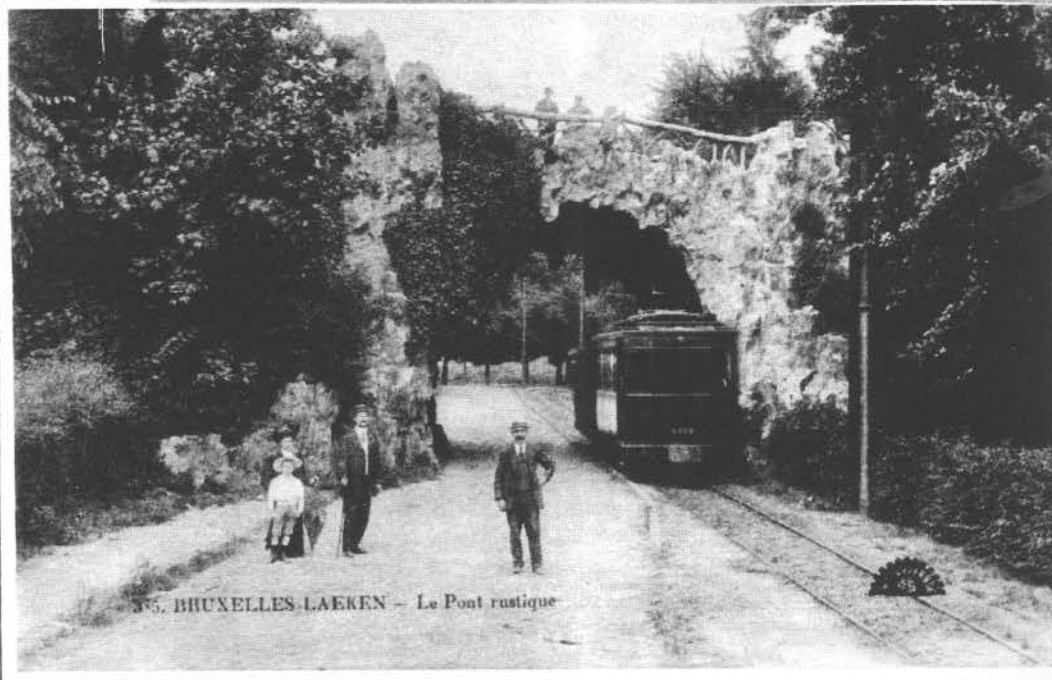
(Illustratie 4)

(Illustratie 5)

Bruxelles-Laeken Avenue de la Reine et Eglise Notre-Dame.
Brussel-Laken Koninginnelaan en O. L. Vrouw kerk.

(Illustratie 6)

35. BRUXELLES-LAEKEN - Le Pont rustique

AANVULLINGEN

BEELDHOUWER FERNAND DEBONNAIRES OVERLEDEN

Medio februari 1997 werd in de media het overlijden gemeld van beeldhouwer Fernand Debonnaires.

Deze kunstenaar was welbekend bij LACA. Hij stond een interview toe voor het schrijven van zijn biografie en over het gedenkteken Adolphe Max aan het L. Steensplein (gelegen aan de rand van het Ossegempark tussen de kerk van Sint-Lambertus en het Atomium).

Dit werk is niet het enige van zijn hand dat in Laken staat. Hij is immers de auteur van een beeld van Sint-Amandus aan het hoofdportaal van de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Laken.

In dat verband verschaftte hij nog vorig jaar informatie over het tot standkomen van deze beelden (hij was de laatste overlevende van de kunstenaars die deze beelden aan de kerk maakten). In een van de volgende nummers zal bij de bijdrage over Sint-Amandus een bijgewerkte biografie van deze beeldhouwer gegeven worden (een eerste versie verscheen in ons tijdschrift van december 1990).

TV Brussel vermeldde als zijn beroemdste werk het monument voor de weerstand van het spoorwegpersoneel (1940 - 1944) in het Centraal Station van Brussel. Het is waarschijnlijk zijn meest bekende werk, gezien de talrijke reizigers die aldaar voorbijkomen. Maar of het zijn beste werk is, kan betwijfeld worden. Zo kan het vergulde bronzen beeld aan de (ex) provinciale school COOVI - CERIA (5,25 m hoog uit 1953) met het thema "*Vruchten van de Aarde*" als meer geslaagd beschouwd worden. Zo ook de H. Maagd met Kind (brons uit 1948) aan de ingang van de abtswoning van de abdij in Orval.

Hij was leraar aan de Academie voor Schone Kunsten van Brussel en lid van de Koninklijke Academie van België.

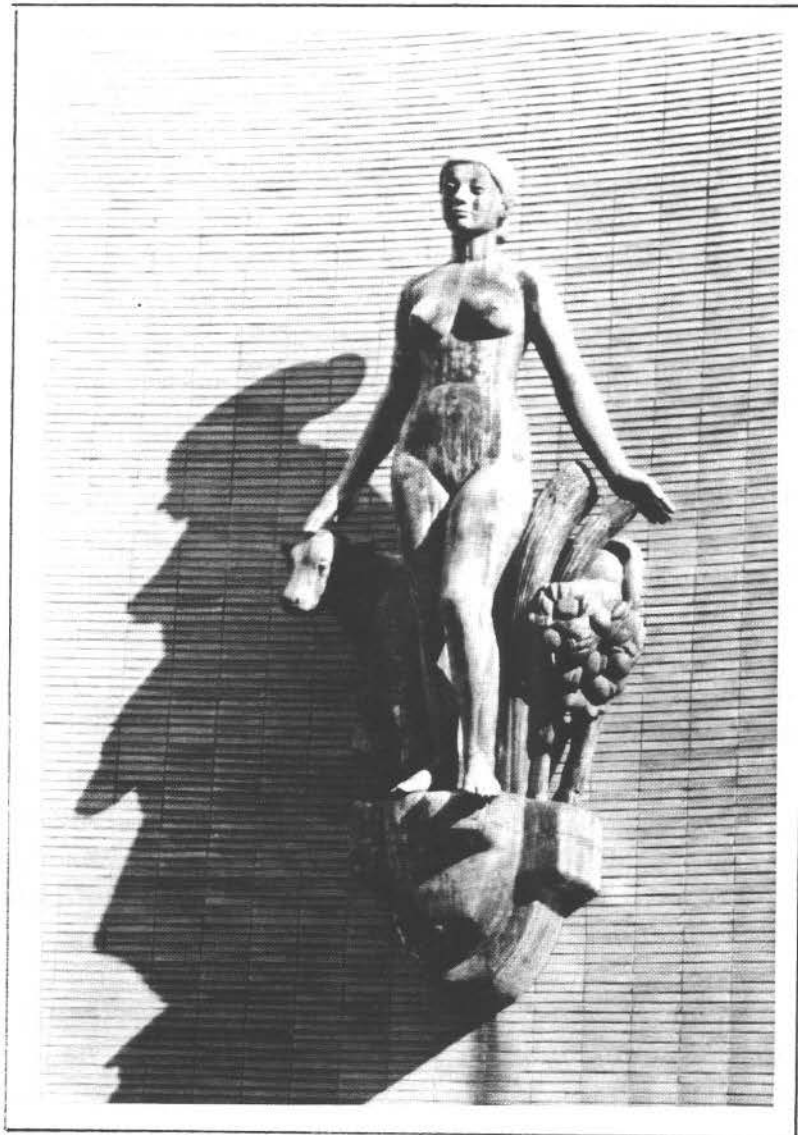
Dat hij een belangrijke plaats in de Belgische beeldhouwkunst inneemt, blijkt uit het feit dat meerdere werkstukken opgenomen werden in de tentoonstelling "*De Innerlijke stilte, De Animistische tendens in de Belgische sculptuur rond 1940*", in 1996 gehouden in de Kredietbank. Andere aanwezige werken waren van George Grard, Oscar Jespers, Charles Leplae, Henri Puvrez en Antoine Vriens. (zie ons tijdschrift van juni 1996).

Fernand Debonnaires werd geboren in Sint-Gillis op 8.1.1907 en overleed in Oostduinkerke op 14.2.1997.

Hij woonde in Koksijde aan de Jan Van Looylaan (genoemd naar de bekende Lakense schilder aan wie LACA een artikel heeft gewijd in het tijdschrift van september 1995).

Ondergetekende en LACA boden aan de weduwe en de familie hun gevoelens van medeleven aan.

Joris Dillen

Vruchten van de Aarde
Foto : W. Van Bamis

**LACA, OOG IN OOG MET DE HEILIGENBEELDEN AAN DE
ONZE-LIEVE-VROUWEKERK VAN LAKEN**

door Leon Candau (hagiografie) m.m.v. Joris Dillen (beeldhouwers)
(vervolg)

B. - Tweede tijdvak : Van de Merovingse Tijd tot de Karolingers (400 - 843)

Terwijl het christendom ten tijde van de Romeinen in het Oostelijke deel van ons land diep wortel schoot, kon het in het Noorden en in het Westen nauwelijks doordringen. Grote veranderingen waren echter op til. Begin vijfde eeuw maakten de volkeren van Centraal en Noord-Europa zich meester van het Westromeinse Rijk en brachten het ten val. Welke mechanismen bespoedigden dit proces ? Zie hier een zeer summier overzicht van de gebeurtenissen die geschiedenis hebben gemaakt.

Wegens het explosieve westwaartse opdringen van de "*Hunnen*" kwam een gigantische Germaanse volksverhuizing op gang. Franken, Westgoten, Oostgoten en Vandalen verspreidden zich over de ganse Westromeinse bodem. De militaire verdedigingsstructuren stortten een voor een in elkaar en met de val van Dalmatië tenslotte in 480 werd het definitieve doodvonnis van het Westromeinse Rijk voor goed bezegeld. In onze gewesten viel het kersteningsproces volledig stil en de met moeite veroverde stellingen moesten voorlopig ontruimd worden vooraleer, in de zesde eeuw een nog wankel kerkelijke structuur hersteld kon worden.

De diverse Germaanse vorstendommen die overal in Europa tot stand kwamen waren onstabiel. De Franken daarentegen, die uit de greep van het Arianisme gebleven waren (1), namen op een gegeven ogenblik het voortouw tot de herovering van Gallië.

In 481 werd hun voorman Clovis, gesproten uit het geslacht der Merovingers, tot Koning uitgeroepen. Vanuit Doornik en Kamerijk veroverde hij als aanvoerder van de Salische Franken stilaan gans Gallië. In 496 versloeg hij de Alemannen bij Tolbiac. Na deze overwinning besliste hij zich tot het Christendom te bekeren (498). In 507 versloeg hij de Westgoten bij Vouillé. Van nu af aan strekte het Frankische imperium zich uit tot aan de Pyreneeën. De hoofdstad van het Rijk werd naar Parijs overgebracht.

Algemeen wordt aangenomen dat de bekering van Clovis een grote doorbraak betekende voor het christendom. Aanvankelijk volgde de aristocratie zijn voorbeeld maar verviel echter snel in zedenbederf. De lagere geestelijkheid was weinig ijverig en de kerstening schoot maar langzaam op.

(1) Zie LACA Tijdingen, jaargang 8, nummer 2, blz. 27)

Na de dood van Clovis viel het rijk weer uiteen. Korte tijd slechts flakkerde een centralisatie op onder Koning Dagobert (628-639). Doch na hem regeerden de "*Vadsige Koningen*". De Hofmeiers, te beginnen met Pepijn van Herstal, oefenden de werkelijke macht uit. (De Dynastie van de Pepijnen of Pippiniden)

Twee belangrijke factoren hebben tijdens de Merovingse periode een positieve invloed uitgeoefend op de verbreiding van het christendom Ten eerste boekte het kersteningswerk van **vroege zendelingen** en het **monnikenwezen** zeer gunstige resultaten. (Het monnikenwezen ontstond onder verschillende vormen in de latere oudheid in Egypte en Syrië. Van daar uit drong het tot het Westen door).

De grote zendelingengolf die tussen de 6de en de 8ste eeuw West-Europa overspoelde werd in beweging gebracht door Ierse monniken. De Keltische bevolking in Ierland was buiten de invloed van de Romeinse beschaving gebleven en de bekering van de eilandbewoners was het werk van een Brit, namelijk Sint-Patrick (ca 385-461). De centra van de geloofsgemeenschappen lagen aldaar niet in de **steden** zoals op het continent onder de veilige leiding van de **bisschoppen**, maar wel in de **kloosters** die door **monniken** op het **platteland** werden gesticht.

In de 6de en de 7de eeuw trof men overal in Europa, tot diep in Duitsland, Ierse monniken aan die het geloof verkondigden. In de Lage Landen, waar tot 625 geen enkele abdij bestond, verrezen er plotseling in één jaar tijd 48, waarvan er 25 op het huidige grondgebied van België lagen. Daar werd onderricht gegeven en logistieke hulp verleend bij het ontginnen van woeste gronden.

Belangrijk voor het overleven van het christendom was ten tweede de overwinning van Karel Martel (zoon van Pepijn van Herstal) op de Muzelmannen die reeds vanuit Noord-Afrika tot Poitiers waren opgerukt. Hierdoor redde hij de christelijke cultuur van West-Europa.

Alhoewel de Franken blijk gaven van natuurlijke deugden zoals trouw, gemeenschapszin en dapperheid waren ze tamelijk ruw van aard. De toenmalige bisschoppen vatten moedig de bekering aan van dit volk. Dit tijdvak ging dan ook de geschiedenis in als "*de gulden eeuw der kerstening*". Met zekerheid mag gesteld worden dat omstreeks 730 het Christendom in elke Belgische regio volledig verankerd was.

Uit het geslacht van de Pippiniden ontsproten de Karolingers onder wie Karel de Grote de grootste luister verwierf bij zijn Keizerskroning in 800 in de Sint-Pieterskerk in Rome. Deze Frankische Vorst werd daarom verantwoordelijk voor de **bescherming** van het christelijk geloof.

Volgende figuren afgebeeld aan de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Laken hebben onder meer in deze tijden een merkwaardige rol gespeeld.

SINT-VAAST (nr. 6 op het schema van de heiligenbeelden)

Het einde van de vijfde eeuw ging gepaard met een schuchter herstel van de kerkelijke hiërarchie. Sint-Vaast, omstreeks 450 geboren in de streek van de Périgord, waarschijnlijk van Frankische afkomst werd, zeer jong nog, door Remigius, aartsbisschop van Reims, uit de eenzaamheid van zijn kluizenaarsbestaan gehaald en tot priester gewijd. Hij werd ook door deze bisschop uitverkoren om Koning Clovis te onderrichten in de christelijke leer met het oog op zijn doopsel in 498. De relatie met Clovis lag waarschijnlijk aan de basis van zijn benoeming tot bisschop van Arras (Attrecht) in 500. Vanaf dit ogenblik heeft Vaast zich persoonlijk ingezet voor de bekering van de talrijke ongelovigen in die streek. Hij werd tot bisschop van Kamerijk gewijd in 510 en droeg bij tot de herleving van het geloof in gans Zuid-Vlaanderen. In zijn levensbeschrijving maakt men gewag van enkele wonderen die door zijn optreden plaats vonden zonder evenwel de locaties noch de tijdstippen te vermelden.

Sint-Vaast wordt heden nog gevierd in de bisdommen Mechelen-Brussel, Brugge en Gent.

Regionale wetenswaardigheden :

Vast, Vedastus, is afkomstig van het Germaanse "*Widu-Gasti*", hetgeen bos en gast betekent.

Hiervan werd de bij ons welbekende naam Gaston afgeleid.

Beeldhouwer Willy Kreitz voegde volgende attributen toe aan zijn beeltenis : staf, mijter en bisschopskleed. Deze attributen verwijzen duidelijk naar de geestelijke ambten die hij bekleedde. In de sokkelversiering verwerkte hij drie vissen en een beer, omgeven door eikeloof. Hier verwijst de kunstenaar naar de vermoedens omtrent de mogelijke wonderen die aan Sint-Vaast werden toegeschreven maar waarover bij de voorstudie van dit artikel geen nadere bijzonderheden werden gevonden. Zijn naamafleiding "*Woudgast*" verwijst evenwel naar mogelijke feiten die zich in onherbergzame gebieden hebben voorgedaan.

Leon Candau

De beeldhouwer van Sint-Vaast in Laken :

Willy Kreitz

(Antwerpen 21.9.1903 - Ukkel 4.7.1982)

Hij studeerde aan de Academie voor Schone Kunsten en aan het Hoger Rijksinstituut voor Schone Kunsten in Antwerpen.

Hij werd leraar aan de Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen in 1936.

Won de Prijs van Rome in 1932.

Werken van Kreitz zijn te vinden in musea en op openbare pleinen. Zo :

In het Brusselse :

- **In Brussel :**

- Beneden aan de Kunstberg (Albertinaplein) : tegenover de monumentale Albert I)
 - Koningin Elisabeth (steen) (totaalbeeld met twee bas-reliëfs : musicerende koningin tussen symbolen van andere kunsten; verplegende vorstin).
- Kamer van Volksvertegenwoordigers :
 - Borstbeelden van Van Houtte en Van Zeeland.

- **In Schaarbeek :**

- Aan de Huart Hamoiriaan (nabij de Kerk van de Heilige Familie) :
 - Monument voor de troepen van de Afrikaanse veldtochten (brons en uitgehakte steen).

Elders in het land : (o.m.)

- **In Antwerpen :**

- In het Museum voor Schone Kunsten :
 - Hoofd van de heer J. Beuckeleers (brons).
 - Vrouwentorso (marmer).
- In het Openluchtmuseum Middelheim :
 - Zittend meisje (steen)
- Op het pleintje van de Volhardingstraat :
 - Monument gesneuvelde politiebedienden (graniet).
- In het Archief en Museum voor het Vlaams Cultuurleven :
 - Hoofd van Maurits Sabbe (brons).
- In het Rubenshuis :
 - Venus (witte steen).

- **In Oostende :**

- Aan de zeedijk :
 - Nationaal monument voor de zeelieden (arduin, 1953).

- **In Sint-Niklaas :**

- Grote Markt :
 - Zittend vrouwelijk naakt (brons).

- **In Tervuren :**

- Koninklijk Museum voor Midden-Afrika :
 - drie bustes (E. Bunge, R. Kreglingen en R. Godding) (brons).

Hij was ook medailleur. Tijdens een tentoonstelling in de Koninklijke Bibliotheek, onder de titel "*De Medaille in België van 1951 tot 1976*", gehouden in december 1980, werden zevenentwintig medailles van hem getoond.

Willy Kreitz wordt vermeld in Arto en in P. Legrain.

Joris Dillen

(wordt vervolgd)

ER ZIT LITERATUUR IN LAKENSE STRAATNAMEN

KAREL BOGAERD

In 1990 werd door LACA, ter gelegenheid van een tentoonstelling, een brochure over de dichter Karel Bogaerd uitgegeven. De tekst werd niet in ons tijdschrift opgenomen. Ondertussen werden nieuwe gegevens ontdekt die in deze bijdrage verwerkt worden. De nota's die toen als toelichting dienden bij het bezoek van de expositie werden weggelaten, maar enkele biografische gegevens werden in de volgende tekst verwerkt.

Nu in 1997 voor Eeklo het Karel Lodewijk Ledeganckjaar is ingezet, waarin ook de nakomelingen van K. L. Ledeganck worden betrokken, is het opportuun dat ook wij via dit medium hulde brengen aan een zijtak van de Ledeganckstamboom. De familie Bogaerd - Ledeganck woonde immers tientallen jaren in Laken. De waardering die de gemeenteraad haar betoonde werd bestendigd door twee straten naar leden van deze familie te noemen.

1. Jeugdijaren en smidsknecht

Karel Bogaerd werd geboren op 21 oktober 1834 in Kalken, een landelijke gemeente tussen Zele en Wetteren. Hij overleed te Laken op 17 januari 1906.

Hij moet zich al vlug bewust geweest zijn van zijn gevoelige natuur, want hij schreef "*dat hij uren lang kon wegmijmeren bij het beschouwen eener bloem*". Vader Seraphinus Bogaerd, dagloner en kuiper, geboren in Zeveneken (1801) overleed in Gent (1839) en was de zoon van Livinus en Elisabeth Verschraegen. Moeder Amelia Verkiezen, geboren in Wetteren (1802), overleed in Gent (1858) waar Karel aan haar sterfbed stond. Haar ouders waren Joannes en Maria Jacoba De Schuyter. (*)

Amelia huwde eerst Jan Baptist de Ruyver, dan Seraphinus Bogaerd en tenslotte Ludovicus Laureyns. Karel was nog geen vijf jaar oud toen hij zijn vader verloor. Hij was vierentwintig bij het heengaan van zijn geliefde moeder "*de vreugde van mijn leven*". Hiervoor schreef hij een gedicht van bijna 150 verzen lang waarin de 24 regels per strofe elkaar opvolgden in een ab ab/cd cd rijmschema.

*"Het leven was voor haar een onafhoudelijk strijden
"met rampen zonder tal en folterend verdriet;
"Als of zij slechts op aerd bestemd was om te lijden.
"En toch ontging de hoop haar moederharte niet ...
"Oh neen; hoe fel de smart op haren boezem drukte,
"Nog altoos scheen zij kalm, te vreden met haer lot, ..."*

(*) De heer Firmin De Clercq, heemkundige uit het Meetjesland, zocht deze stamboomgegevens op in Eeklo en Evergem, waarvoor mijn dank.

Dat haar diepe katholiek geloof haar daarbij hielp wordt door haar zoon beklemtoond. Anders dan nu het geval is, kon in de 19e eeuw een jonge man al meermalen geconfronteerd geweest zijn met de dood. Toch grijpt het wegvallen van zijn moeder hem erg aan, want bij het opmaken van de balans van zijn leven op zijn 25ste verjaardag (1859) voelde hij zich verlaten door vele reeds overleden verwanten en vrienden en erg eenzaam. Toch had hij zijn zussen aan wie hij moeders gedicht had opgedragen (1858), wist hij al dat de poëzie hem een grote hulp was en was Hendrik Ledeganck zijn steun en vriend. Het valt op dat geen van de voornamen van zijn ouders of grootouders later doorgegeven werden naar zijn kinderen, wat toch volgens de toenmalige gewoonten meestal gebeurde.

Een lichtpunt waren zijn onbezorgde prille kinderjaren, waarin hij blijkbaar gevrijwaard bleef van kinderarbeid. Sinds de wet van 1842 moest elke gemeente over een lagere school beschikken en moest kosteloos onderwijs kunnen verstrekt worden aan behoeftige kinderen. Zonder school- of leerplichtig te zijn mocht hij toch naar de dorpschool. Hij verliet die vroegtijdig, gelet op een getuigenis, dat deze intelligente jongen nauwelijks kon lezen, toen hij begon te werken. Niettemin bleef hij nog lang nadien eerbied betonen voor zijn gemeenteonderwijzer I. Van de Velde, *mijn eerste en eenige leermeester*. Dat de school toen nog vooral diende om een godsdienstige morele opvoeding aan de kinderen mee te geven was aanvaard. Maar sommige gediplomeerde leerkrachten onderwezen toch lezen, schrijven, moedertaal en rekenen en genoten een zekere faam. De kleine Karel had geboft met zijn onderwijzer die misschien al een zekere aanleg voor schrijven en dichten had opgemerkt bij zijn jonge pupil. Feit is dat radicale, liberale intellectuelen in het verweer gingen en na 1850 een intellectuele ontwikkeling eisten voor de arbeiderskinderen. Veel later zal dit streven een leidraad worden in Karels leven, beladen als hij was wegens zijn tekort aan degelijk onderricht. We lezen zijn waardering voor I. Van de Velde in een gedicht waarin Bogaerd de pen opnam om zijn vijftienjarig vertrek uit Kalken te herdenken, waar hij bovendien ooit wenste begraven te worden.

Op zijn elfde jaar moest de jonge knaap gaan werken *om in zijn levensonderhoud te voorzien*. We zijn in 1845. Vermoedelijk woonde hij met zijn moeder en stiefvader in Gent. Omstreeks 1852 werkte hij al in Eeklo. Zeker is dat hij in 1856 ingeschreven werd in het bevolkingsregister van Eeklo, dat geen melding geeft van de plaats van herkomst. Hij woonde in het gezin Van den Berghe. Hij staat er ingeschreven als koperslager. Naar mensen met dit beroep was veel vraag in de brouwerijen en stokerijen.

Belangrijk voor zijn verdere leven was de kennismaking in Eeklo met de bekende schrijversfamilie Ledeganck. Die familie had in 1847 de veelbelovende dichter Karel Lodewijk op 42-jarige leeftijd verloren. Dit was een grote slag voor literair Vlaanderen en voor de familie. Karel Bogaerd voelde zich goed bij hen : Hendrik en Hippoliet, neven van de grote Ledeganck, waren al goede vrienden in 1858. Zus Mathilda was reeds vroeger bevriend met Karel Bogaerd; moeder Bogaerd, intussen overleden, had een goed oog op het meisje en hoopte haar als schoondochter te mogen krijgen ... *en tot Mathilde alléén bepaal zich uwe keus*, lezen we in een gedicht.

2) Literaire activiteit groeiende in de Eeklose periode

Vanaf zijn 17 jaar schreef Bogaerd gewaardeerde proza en poëzie. Hij was zeer geveleid door de vaderlijke lof die de liberale senator en directeur van de Academie en het Atheneum van Gent, C. A. Vervier (1789 - 1872), bevriend geweest met K. L. Ledeganck, hem had toegezwaaid. Het gedicht getiteld : *Aen Karel Bogaert* (sic), *smidsknecht te Eecloo*, zonder datum en gepubliceerd in de gedichtenbundel van 1861, bevat o.m. volgende regels :

... *Komt ge, als eenvoudig smid, dus Bogaerd ! opgetreden,
Toch dichter zyt ge, op hoog gebod;
Al most VULKAEN ook 't yzer smeden,
By d'ouden was hy toch een God.
Wat zegt het dat geen krans van goud uw lier omslinger' !
Is d'armoê dan geen kwael, die het talent verbant ?
O neen' een diamant op eenen beedlaers vinger
Blyft toch een diamant.*

De adolescentieperiode was geen gelukkige tijd voor Bogaerd. Hij dichtte erover dat hij het zelfs zeer moeilijk gehad heeft tot de wanhoop toe. Hij moest ook in Engeland gaan werken om de kost te verdienen.

Aangemoedigd echter in het Eeklose en Gentse literaire milieu, groeide zijn produktie en verbeterde ook zijn stijl. Hij kaapte verscheidene prijzen weg bij verenigingen in Gent, Deinze en Zottegem. Maar één was van een bijzondere waarde. De eerste onderscheiding viel hem te beurt in een prijskamp met als onderwerp een "*Gedicht op K. L. Ledeganck*", uitgeschreven door het genootschap "*De Tael is gansch het Volk*" uit Gent. Een ooggetuige, J. Van Hoorde, bracht er verslag over uit : "*Hij herinnerde zich de overwinnaar te hebben zien gaan in de stoet die optrok naar het graf van Ledeganck te St.-Amandsberg (Gent). Dat een werkjongen, een smid, bekroond was geworden ! Hij herinnerde zich zijn beeltenis. Een zeer karakteristiek gelaat, met bruine tint en zeer mannelijke, tekenachtige trekken, zijn zwarte ogen met krachtdadige en tevens kinderlijke zachte blik, sprekend van verstand, wilskracht en goedheid. Zijn ogen schenen diep in de kassen te liggen, overschaduwd door zware wenkbrauwen. Wie eens dit figuur gezien had, kon het niet vergeten*".

In dit gedicht ontpopte Bogaerd zich als een literair flamingant met eerbied voor Ledeganck die de Vlaamse taal voor de literatuur had gered. Dit gebeuren op 2 juni 1856 mag beschouwd worden als de stoot die hij nodig had om als dichter door te breken.

Bedreven als smid en technisch bekwaam werd hij in 1859 aangeworven door de familie Neelemans. Isidoor Neelemans had in dat zelfde jaar de concessie bekomen om via een N.V. met zetel in Gent de spoorlijn Eeklo - Gent aan te leggen. Deze lijn werd vanaf 1861 in exploitatie genomen. De bouw van de lijn Eeklo - Brugge begon in de lente van 1862. De NMBS kon over Bogaerd niets inlichten. Hij bleef in het bevolkingsregister gekend als koperslager

tot 1866. Neelemans kon zich geen betere reclame dromen voor zijn spoorweg dan het huldedicht opgedragen aan de stichter. Evenals met een ellenlange "ode aan de Belgische spoorwegen, die op een onnavolgbare wijze een mentaliteit weergeeft", zoals A. Linters recentelijk verklaarde; hij publiceerde deze ode "De Yzeren Wegen in België" in zijn boek "Spoorwegen in België" (1985).

Intussen huwde hij op 21 mei 1861 in Eeklo Mathilda Ledeganck (geboren in 1839), nicht van de dichter Karel Lodewijk Ledeganck. Haar ouders waren Pieter Karel en Johanna Lehoucq. In De Eendracht van 2 juni 1861 staat : ... *ongeveer twintig berymde huwelijkswenschen zijn het jonge paar opgedragen, waeronder die van verschillende dichters zich door innig gevoel schijnen te onderscheiden. De stof gaf er ruimschoots aanleiding toe*". Ook C. A. Vervier rijmde een huldedicht voor hen. Mathilda overleed op 11 maart 1915 in Laken.

In datzelfde jaar kwamen niet minder dan twee bundels uit met gedichten : *Bloemen in het Wilde gegroeid* en *De Drie Zangers*. De eerste bundel kreeg een goede kritiek in de franstalige pers : "*La bienvenue dans la république des lettres à l'ouvrier forgeron d'Eecloo ! ... Il conquiert d'emblée une place distinguée parmi nos poètes. A défaut d'une grande richesse de pensées et d'imagination, il possède à un haut degré le sentiment de la mélodie*". Niettemin, vond de journalist, moet hij nog werken aan een meer eigen persoonlijke, natuurlijke stijl. In de bundel *De Drie Zangers* bezingt Bogaerd Prudens Van Duyse, J. F. Willems en K. L. Ledeganck. Beide bundels werden uitgegeven in Gent.

Het romantisch dichttafereel "Adolf en Ludwine" verscheen in 1862. Zijn "Bede voor Zijne Majesteit Leopold I" werd in 1863 gedrukt. Een tiental dichters was ingegaan op het verzoek om lofdichten te maken voor het vijfentwintigjarig ambtsjubileum van koning Leopold I. Enkel Bogaerd schreef een bede voor de gelijkberechtiging der talen.

In 1864 kwam de derde bundel "Stemmen des Gevoels" uit. Het werk "Voor de Noodlijdenden" in 1866 en de vierde gedichtenbundel "Verstrooide Bladeren" in 1867. Uit deze bundels blijkt hoezeer Bogaerd zich heeft ingespannen om door zelfstudie een inzicht te krijgen in historische onderwerpen en actuele gebeurtenissen. Een autodidact bij uitstek ! Zo vinden we een toneelstuk over *Filips van Artevelde in 1380*, maar ook een gedicht over de slag van Sadowa (Duitsland tegen Oostenrijk in 1866). In dit laatste viel hij fel uit tegen de autocratische vorsten.

De N.V. Neelemans stelde hem aan tot stationschef in Balgerhoeke (1864), in Evergem (1867), in Wondelgem (1869) en in Eeklo (1875). Van 1875 tot 1878 was het echtpaar weer in Eeklo gevestigd. Het gezin breidde zich intussen uit met Herman (Evergem 1867 - Laken 1932), Valentina (Evergem 1868 - Laken 1934), Alfred (Wondelgem 1870 - 1939) en Klara (geboren in Wondelgem 1874). Maar toch overviel de 41jarige een zwaarmoedige bui. In het gedicht een "Laatste Lied" (1875) lezen we :

*'k Voel traag maar zeker reeds de stonde naderen
Waarop de dood mij de ogen sluiten zal*

Bogaerd kreeg de mogelijkheid om veel te reizen via de spoorweg en kon actief meedoen aan het literaire leven in Gent. Hij correspondeerde met heel wat dichters, waaronder Weduwe Courtmans die vriendin des huizes werd. Niet zo ongewoon ! Courtmans' dochter leidde een gemeenteschool in Maldegem (niet een katholieke), en Vrouwe Courtmans brak een lans voor leerplicht als middel om de kinderarbeid af te schaffen en voor gratis onderwijs ten voordele van de kinderen van het proletariaat. Het antiklerikale en progressistisch liberale gedachtengoed van deze oudere dame viel in goede aarde bij Bogaerd, die er nog zijn flamingantisme aan toevoegde. Daarom kon hij ook lid zijn van de Zettermankring in Gent, die de sociale beweging omzette in proza en poëzie, aldus een instrument hanterend om politieke ideeën te uiten wegens ontstentenis van een algemeen kiesrecht.

De vijfde gedichtenbundel *Zomerkrans* (1876) werd opgedragen aan de Nederlandse koningin Sophia († 1877), eerste echtgenote van koning Willem III. In zijn voorwoord drukte hij zijn verbondenheid uit met Nederland, waarheen hij vaak reisde.

De gehele technische evolutie sinds de eerste mens werd bezongen in "*Vooruitgang*" (1879, dat nadien nog drie heruitgaven kende).

Gelet op de grote variatie van onderwerpen, werd hem vermoedelijk gevraagd teksten of gedichten te schrijven bij allerlei gelegenheden zoals huwelijken, overlijdens, feestelijkheden, herdenkingen en dergelijke.

Een interessante figuur duikt plots op in de persoon van Emmanuel Hiel. Bogaerd zwaaide hem lof toe voor zijn dichtkunst in een gedicht, kort na het overlijden van de echtgenote van Hiel (1874). Dit is een eerste getuigenis van een kennis afkomstig uit Dendermonde, die zich toen reeds in Schaarbeek was gaan vestigen. Hiel werkte sinds in 1858 mee aan de "*Revue Trimestrielle*", die meer elan wou geven aan het artistieke leven in Vlaanderen en waarin hogervermelde franstalige tekst werd gepubliceerd.

Op 44-jarige leeftijd viel Bogaerd een promotie te beurt en hij moest daarvoor zijn banden met Gent en Eeklo breken. De Lakense periode nam een aanvang.

(wordt vervolgd)

H. Verstraete

RONKENDE GEDACHTENKRONKELS ROND DE NEDERLANDSE TAAL

Het onverwachte heengaan van twee actieve LACA-medewerkers betekende een zwaar verlies voor onze vereniging. Daarom richtte Joris Dillen hiernavolgende brief aan een bevriende persoon. Hij hoopte op nieuwe steun en belangeloze inzet voor het controleren van de kopijen, bestemd voor onze driemaandelijke "*Tijdingen*". Daar het positieve antwoord een aantal merkwaardige bedenkingen en uitspraken bevat rond taal en taalgebruik, die bovendien door een van onze noorderburen werden geuit, wil de redactie haar lezers de inhoud ervan niet onthouden (zie afschrift bijgevoegde brieven).

Meer nog, waarom zou een heemkundig tijdschrift, dat met scrupuleuze ijver naar een zo perfect mogelijk taalgebruik streeft in de toekomst geen nieuw rubriekje openen, waarin soms typische voorbeelden van ingewortelde taalmisvattingen aan bod komen? Aandachtige lezers van LACA *Tijdingen* zouden op deze manier een tribune ter beschikking krijgen om onze eventuele tekstuele ontsporingen te melden en recht te zetten. Bovendien zou aandacht geschonken kunnen worden aan taalverschillen die Noord en Zuid kenmerken. Uit ingewonnen inlichtingen blijkt dat in het Noorden het taalgebruik zelfs een rol speelt in het sociale debat. Een voorbeeld: het woord "*dame*" wordt in de "*Randstad Holland*" stelselmatig geweerd. Feministische groeperingen zijn gekant tegen deze term die naar een verwerpelijke klassenmaatschappij zou refereren. Aan de andere kant zijn er nog heel wat vrouwen die zich wat graag met het predikaat "*dame*" laten aanspreken. Dit kleine exemplaar toont aan dat er heel wat roert in het Nederlandse taallandschap!

In de stellige overtuiging dat ook onze taal een heemkundig erfgoed is, onzichtbaar weliswaar en van alle materie ontdaan, maar evengoed aanwezig als een kerk, een kathedraal of een gemeentehuis, wordt alvast uitgekeken naar een lezerswenk of een -suggestie.

De redactie zal daar desgewenst werk van maken.

Uw voorzitter
L. Candau

N.V.D.R

Met het "*meebrengsel*" in de P.S./1 bedoelt Mevrouw Buschmann-Antoni de nieuwsbrief "*Nijmeegs Katern*" (zie artikel "*Nog een Salu gevonden in Nederland - Nijmegen*"), door haar zuster meegebracht bij een bezoek in Brussel en aan LACA overgemaakt. Daarom ontstond het idee om deze lieve dame in te schakelen voor het kritisch nazien en het verbeteren van onze teksten.

Joris Dillen

1020 Brussel
Residentie "Rome"
Forumlaan 17, bus 29
02/268 35 64
Fax : Idem

Mevrouw Buschmann - Antoni
Winston Churchillaan 57 B 13
1180 Brussel

6 maart 1997

Beste Be-

Hierbij dan (een voorstel van) de begeleidende tekst bij het artikel over het grafmonument in Nijmegen.

Wees niet te streng en heb begrip voor onze pogingen. Want voor sommigen van ons is deze taal niet onze moedertaal maar onze cultuurtaal (ze wordt het gelukkig meer en meer). "This language which is dividing us" (Amerikaans en Engels), (of iets dergelijks) schreef Bernard Shaw, dacht ik.

Het zijn meerdere teksten. In de toekomst stel ik voor de artikeltjes op te zenden zodra zij af zijn.

Groetjes

Joris

M. BUSCHMANN-ANTONI

1180 Bruxelles - Brussel
Avenue Winston Churchilllaan 57 - b. 13
Eol. 02/343 96 93

1180 Brussel, 8.3.1997

De Heer J. Dillen sstt
Residentie "Rome"
Forumlaan 17, bus 29
1020 BRUSSEL

Beste Joris,

Hartelijk dank voor je brief van 6.3.1997 met alle bijlagen en je telefoontje gisteren.

Het lijkt me goed, ook voor mezelf, om eerst een paar principiële opmerkingen te maken (modern: op een rijtje te zetten).

Ik neem geen enkele verantwoordelijkheid voor taal- of tikfouten, want ik kan niet spellen en Albrecht las altijd mijn brieven na, mijn ouders zouden zich in hun graf omdraaien, als ik dat werk op me nam! Desalniettemin zal ik het verbeteren, als ik iets tegenkom natuurlijk.

Overigens dateert mijn spelling van de "spelling Marchant" uit de dertiger jaren, dus over de latere spellingen, laat staan de hedendaagse ben ik zeer vaag.

Het zal dus neerkomen op een correcte stijl in het Nederlands. Maar wat is dat?

Laten we ervan uitgaan, dat er een correct Nederlands-Nederlands en een correct Belgisch-Nederlands bestaat. Alleen over het eerste heb ik zekerheid (nou ja, zekerheid, ik doe mijn best). Maar naar mijn mening is het gebruik in het BN van in het NN iets verouderde woorden of uitdrukkingen absoluut correct. Naar mijn idee soms zelf te prefereren boven de modernere, maar vaak onduidelijke uitdrukkingen in het NN en vooral in het randstadplat.

Omdat dus vermits een goed NN en BN woord is, zou ik me, als ik jullie was, er niet om bekommeren, dat betweterige NN-ers zo dom zijn om die woorden niet meer te kennen. Laten staan dus!

Er worden in België echter wel eens woorden gebruikt, die eigenlijk een andere betekenis hebben, woorden die wel in het NN en BN bestaan met dezelfde betekenis, maar die door veel Belgen foutief gebruikt worden (b.v. toelaten). Vaak zijn dat dan gallicismen. Daar zal ik proberen wat aan te doen.

Soms is een zin grammaticaal correct, maar dan denk ik, nee zo loopt hij niet lekker, wij zeggen dat anders. Dat zal ik dan ook maar aangeven.

Maar ik zal ook proberen de voorstellen tot verandering "met redenen te omkleden" zodat je zelf kunt beoordelen of je er al dan niet op in wilt gaan.

Ceterum censeo, dat de Belgen respect verdienen voor de manier waarop ze met hun taal omgaan en ook voor het feit, dat ze zich zo bewust zijn van hun taal en er hun best voor doen om die zo goed mogelijk te gebruiken. Dat is wat anders dan het verwaarlozen van de uitdrukkingmogelijkheid en het vooral niet willen nakomen van regels en het noch doorgeven, noch aanleren willen van correct Nederlands bij ons.

Kortom, dit is een stokpaardje van me, zoals je weet. En ik vind, dat ik zelf recht van spreken heb, juist omdat ik zelf spellingsproblemen heb, en daarom doe ik altijd extra mijn best om het goed te doen, wat is daar nou erg aan? Mijn kinderzieltje is er indertijd niet door gefrustreerd geraakt. Wat een moderne onzin allemaal.

Nog even iets over het verschil tussen spreek- en schrijftaal. Ook daar is er verschil tussen BN en NN. In correct geschreven NN stukken mag geen spreektaal voorkomen, zeker niet stukken met enige pretentie. Ik zal daar dus ook maar op wijzen. Dan kijk je maar weer zelf, wat je er mee doet.

Nou, dit is het wel zo ongeveer. Nu ga ik aan het werk, ik ben zelf benieuwd, hoe ik het er van af zal brengen!!

Hartelijke groetjes aan Suzanne

tot de volgende keer, je P. van

p.s.-1 wat zal mijn zusken opkijken van de gevolgen van haar "meebrengsel"!

p.s.-2 een eerste zending stuur ik vast mee. Volgende week heb ik minder tijd, de fam. van der Does komt logeren. Haak me a.j.b. weten wat je er van vindt, kun ik niet te schreeuwen-achtig?

NOG EEN SALU GEVONDEN IN NEDERLAND (NIJMEGEN)

LACA verloor op korte tijd twee correctrices en vertaalsters. Dat scheidt problemen omdat wij pogen een zo correct mogelijk Nederlands te gebruiken.

Maar het is zo dat wij zonder het te weten gallicistische woorden of zinswendingen gebruiken.

Nederlanders van boven de rivieren (de Moerdijk) merken dat uiteraard op. Zij gebruiken ook geen woorden meer die wij - Vlamingen - heel mooi vinden, maar die zij als oubollig beschouwen, zoals "*vermits*", "*op voorhand*", "*zich induffelen*" (zij zeggen zich inmoffelen) en daar is ondergetekende Duffelaar fier over (in de middeleeuwen bestond er daar een bloeiende lakennijverheid, pardon industrie (denk aan "*duffelcoat*").

Wij zijn dus blij dat een dame van Nederlandse origine bereid was onze teksten na te lezen en de taal- en stijlfouten er uit te halen.

Bovendien heeft zij veel belangstelling voor het "Lookes" dialect (alhoewel zij er niet veel van begrijpt). De Lakenaars zullen met verbazing lezen dat er ook in Nijmegen dialect bestaat.

Vandaar dat zij ontdekte dat **onze** Ernest Salu zelfs tot in Nijmegen (haar geboortestad) een grafmonument heeft staan (zie illustratie)

Zij was zo vriendelijk er een begeleidende toelichting bij te schrijven.

* * * * *

Hier zou dus een afdruk komen van het artikel over de "*Neogotische grafkapel van Familie Veerkamp kan weer jaren mee*".

Maar de afdruk zou "*financiële consequenties*" hebben.

Het zou 350 guldens kosten ! (hun lidgeld (contributie) bedraagt 45 guldens per jaar !). Maar zulk een bedrag overschreed schromelijk ons budget. Wij dachten onnozelmweg dat de verwijzing naar de bron - Nijmeegs Katern zou volstaan (in België volstaat dat). Een gedeeltelijke overdruk werd ook afgewezen. Wel had men een (proef)nummer van LACA Tijdingen gevraagd (terecht, om de kwaliteit te controleren) Maar ons tijdschrift werd wel "interessant" gevonden.

In het artikel beschrijft Ineke Pey (what is in a name) nauwkeurig dat het monument in neogotische stijl opgetrokken, voor Nijmegen een bijna uniek grafmonument is en bovendien een van de rijkst uitgevoerde architectonische exemplaren op deze dodenakker).

De sokkel vermeldt de "*signature*" H. A. Eeuwens maar deze was een steenhouwer geen beeldhouwer.

Schrijfster vermeldt dat de "*leverancier van complete grafmonumenten Belgische hardsteen*" vermoedelijk de Belgische beeldhouwer Ernest Salu is. Voor ons is het duidelijk dat het werk van Ernest Salu I is. Zij beschrijft in het kort de geschiedenis van het kerkhof van Laken en het atelier Salu I.

Zij wijst er op dat, sober als de Nederlandse grafcultuur is, neogotische grafkapellen slecht sporadisch op hun begraafplaatsen voorkomen en dat men voor grote aantallen op één kerkhof van "*dit soort kostbare architectonische*" grafmonumenten naar het buitenland moet, bijvoorbeeld naar Brussel (Evere), Parijs (Père Lachaise) of ... naar Laken.

Niet verwonderlijk dat de auteur ook aandacht besteedt aan de schade, de restauratie en de subsidiëring.

Joris Dillen

EEN PAAR VERKLARENDE NOTEN

Het Nijmeegse gebied was oorspronkelijk door Kelten en Germanen bewoond., o.a. door de Bataven (Betuwe). De door de Romeinen gebruikte naam **NOVIOMAGUS** is waarschijnlijk een Keltische naam. Nijmegen is de oudste stad van de Nederlanden, samen met Tongeren ! De Romeinse castra ter plaatse (de enige in Nederland) trok veel volk aan en in 105 ontving de nederzetting stadsrechten van keizer Traianus, die uit de **Gens Ulpia** stamde. De stad heet dan **Ulpia Noviomagus**.

Door Karel de Grote werd er een groot keizerspaleis gebouwd, waar ook latere keizers geregeld verbleven.

In de middeleeuwen werd Nijmegen ook lid van de Hanze, maar daarna ging de welvaart achteruit en Nijmegen werd een onbeduidende provincieplaats. Het werd zelfs geen hoofdstad meer van de provincie Gelderland.

Toch is Nijmegen nog even hofstad geweest, toen op het einde van de 18e eeuw de Oranjes er hun residentie naar verplaatsten. In de vorige eeuw werd Nijmegen een belangrijke garnizoenstad. In het begin van deze eeuw werd er de eerste katholieke universiteit in Nederland gesticht. Na Rotterdam is Nijmegen de in de oorlog meest verwoeste stad in Nederland geworden, denk aan de slag om Arnhem, waarbij Arnhem niet door de Geallieerden gehouden werd, maar Nijmegen wel en daarom zwaar gebombardeerd werd.

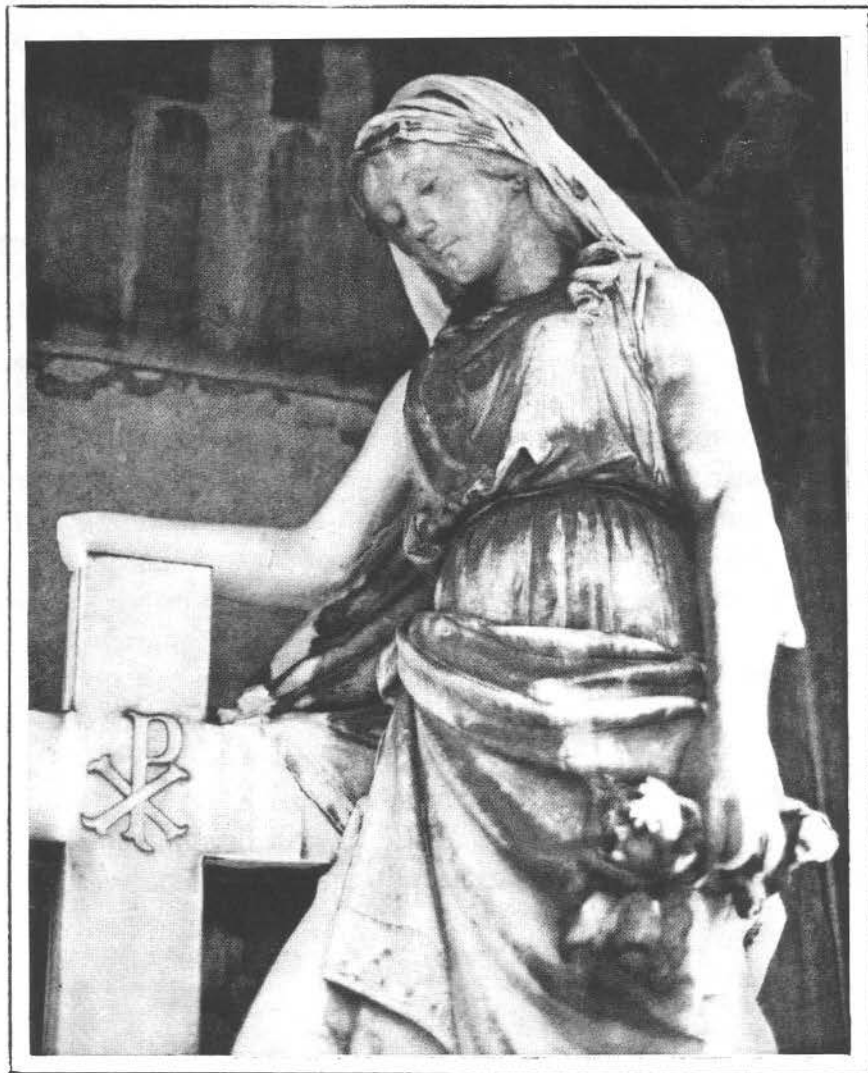
In de middeleeuwen ontstond ook de naam **NUMAGA** voor Noviomagus.

Vanwege het feit, dat in en rond Nijmegen de meeste archeologische vondsten worden gedaan met betrekking tot de provinciaal-Romeinse cultuur, is in Nijmegen het enig museum in Nederland, het **Museum Kam**, dat uitsluitend gewijd is aan de Romeinen. Er worden nog steeds permanent opgravingen gedaan, waardoor telkens weer nieuwe aspecten van die tijd naar boven komen.

Als vrienden mij af en toe horen spreken over **Nimwegen**, dan is dat een terugval naar mijn vroegste jeugd, want dat is de naam in het Nimweegse dialect.

Nijmegen is een van de weinige Nederlandse steden, die ook een Franse naam hebben : **NIMÈGUE !**

Bé Antoni

EN OKKOJJE

Lowee sprekt al ne gielen taait van en hoeis te kuupe. Awel, zeit zanne kameruot Jef, op wa wachte ? 't es de moment, doe es en vriedege kries in den "*immobilier*" en doe zaain veu de moment okkojjes te doon.

Awel, zei Lowee, 'k goen doe eine ne kie stollesteire.

Me volle korojje goet hem no en "*agence immobilière*".

De vitrien van d'etallojje hangt vol annonskes veu villas, appartemente en hoeize. Op ne zeikere moment zei Lowee : "*Potverdekke, dat es precees maain affaire. Da zeet er a schuun hoeis oeit, en 't es ni te deer !*"

Hij stapt welgezind in dei "*agence*" binne, en vroegt on daan menier achter de kontoir :

- Menier, 'k hem doe in a etallojje en annonske gezeen veu an hoeis da ma zaa kunne interesseire. Keue ma dorouver en bekke mier vertelle ?
- Ja, zeit daan menier, dat es e schuun en e gereefelaaik hoeis, en het es in goeie stoet, want de mense die doe gewoeind hemme dei woere vriedeg prouper. En 't es uuk en interessant praiske.
Nateurlijk, 't es gelak me alles, doe zaain avantojjes, mo do zaain uuk noediele oen.
- Ah ja, zei Lowee, zegt ma iest wat dat de noediele zaain.
- Awel, zeit daan menier achter de kontoir, langst de veukant stoet er e klaan fabriekske, en chicoreibranderaa.
- Ochotte, zei Lowee, as 't mo dat es, dat est nog ni zoe erg.
- Ja mo, zeit daan menier, dat es nog alles ni. Lost den achterkant es er en instaloese van petrochimie, me reservoirs van mazout en van essence.
- Oeïe, oeïe, zei Lowee, d'as al minder good !
- Ja mo wacht, zeit daan menier achter de kontoir, ik moet a uuk nog zegge dat er lost de linkse kant e frabriek stoet woe da ze het hoeisvoeïl verbranne.
- Oeïe, oeïe,oeïe, zei Lowee, en hij zakt bekan deu zan kneëne.
- En den, zeit daan menier, op de rechse kant es er nog en verkeskwiekeraa.

Lowee es gielegans van zan luud gesloege, mo hij kan tog nog vroege on daan menier :

- Mo, me al dei noediele, wa zaain den d'avantojjes ?
- Awel, zeit daan menier achter de kontoir, de gruute avantojje es da ge just mo aan neus moeit boeite steike veu te weite van woe dat de wind komt.

Vrij vertaald uit "'t Manneke uit de Mane" - Volkskalender voor Vlaanderen 1997 - Roeselaere.

G. Vanden Bussche

N.B. Voor de spelling van de woorden heeft de auteur zich gebaseerd op het boek van Marcel de Schrijver "*En dad'in a kas*".

INHOUD

	pag.
1. - Ten Geleide (L. Candau)	
1. Nog meer nieuws over het Lakense patrimoniumbehoud	1 - 2
2. De nachtronde (een afgeschaft gebruik)	2 - 3
3. Hernieuwde lidgelden	3
2. - In Memoriam : Mevrouw Jeanne De Deckere - De Kelder (L. Candau)	4
3. - Het openbaar vervoer in Laken (D. Van Krieking) (G. Vanden Bussche) (vertaling L. Candau)	5 - 13
4. Beeldhouwer Fernand Debonnaires overleden (J. Dillen)	14 - 15
5. LACA, oog in oog met de heiligenbeelden van de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Laken (vervolg) (L. Candau - J. Dillen)	16 - 19
6. - Er zit literatuur in Lakense straatnamen : Karel Bogaerd (H. Verstraete)	20 - 24
7. - Ronkende gedachtenkronkels rond de Nederlandse taal (L. Candau)	25 - 28
8. - Nog een Salu gevonden in Nederland (Nijmegen) (Bé Antoni) (J. Dillen)	29 - 31
9. - En okkojje (G. Vanden Bussche)	32

